

בס"ד. יום שמחת תורה, ה'תשי"ב

(הנחה בלתי מוגה)

להבין ענין שמחת תורה¹, שישראל משמחים את התורה, והסדר בזה, שמשמחים את התורה לא ע"י לימוד ויגיעה בתורה, אלא ע"י ניגונים וריקודים². וידוע הדיוק בזה³, איך שייך שישראל יהיו משמחים את התורה.

ויש להוסיף בזה בפרטיות יותר, דהנה, ידוע שיש חילוקי דרגות בתורה⁴, דלפעמים מצינו שהתורה נקראת בשם ירושה, כמ"ש: תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב, שענין זה הוא אצל כל ישראל בשוה, מבלי הבט על החילוק במעמד ומצב דבנ"י, וכמו ירושה כפשוטה שבאה בדרך ממילא מבלי הבט על מעמד ומצב היורש, שהרי גם קטן וכיו"ב יורש הכל⁵. וזהו גם דיוק לשון הכתוב מורשה קהלת יעקב, שענין הירושה שבתורה הוא גם למי שהוא במדרגת יעקב, יו"ד עקב⁶, למטה ממדרגת ישראל אותיות לי ראש⁷, כיון שירושה הו"ע שבא בדרך ממילא, מבלי הבט על מעמדו ומצבו של היורש. אמנם מצינו גם שאמרו רז"ל⁸ התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך, ולכאורה אינו מוכן מהו אומרו שאינה ירושה לך, הרי כתיב מורשה קהלת יעקב, אך הענין הוא, שיש ב' מדרגות בתורה, יש מדרגה בתורה שהיא בבחי' ירושה (כנ"ל), ויש מדרגה בתורה שעלי' נאמר שאינה ירושה לך, אלא באה ע"י עבודת

פס"ח (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקנב ואילך. ע' תקנט ואילך). סה"מ תר"ל ע' פז ואילך. תרפ"ד ע' רי ואילך. ע' רכב ואילך. ד"ה שלח לך תשי"א (תו"מ ח"ג ס"ע 167). ד"ה לה"ע שמח"ת תשמ"ו.

(5) ברכה לג, ד.

(6) ראה נדה מד, רע"א במשנה.

(7) ראה סה"מ תרפ"ד שם (ע' ריג. ע' רכה).

(8) ראה תו"א ר"פ ויצא. ובכ"מ.

(9) ראה סהמ"צ להצ"צ טו, סע"ב (בשם

הזהר). ועוד.

(10) אבות פ"ב מי"ב. וראה פרש"י ומדרש

שמואל לאבות שם.

(1) ברשימת כ"ק אדמו"ר שליט"א בכתי"ק אוודת מאמר זה (ראה לעיל ע' XI): "להבין ענין שמח"ת עטרות". נקודות מד"ה תורה צוה תרנ"ד** שהוא בשמע"צ תש"ב***.

(2) ראה ד"ה להבין ענין שמח"ת עטרות שם. סה"מ תרפ"ט ע' 57. תש"ו ע' 40.

(3) ראה סה"מ תש"ו שם, בהקיצור שם.

(4) ראה ד"ה תורה צוה תרנ"ד ותש"ב הנ"ל. וראה גם המשך וככה תרל"ז פס"ו.

(* סה"מ עטרות ע' לא ואילך.

(** סה"מ תרנ"ד ע' כו ואילך.

(*** סה"מ תש"ב ע' 39 ואילך.

ויגיעת האדם דוקא, וכמאמר¹¹ יגיעת ומצאת תאמין, שהענין דמצאת נעשה ע"י יגיעת, וללא היגיעה אי אפשר שיכוא אל המציאה. ולפעמים מצינו שהתורה היא בבחי' מתנה, כמארז"ל¹² שמשנה ה' לומד תורה ומשכחה עד שניתנה לו במתנה, שזהו"ע שניתן מלמעלה, כיון שאינו שייך כלל אל המטה, לא בדרך ממילא (כמו ירושה), וגם לא ע"י יגיעה. ואף שגם במתנה ארז"ל¹³ אי לאו דעביד ל' נייחא לנפשי' לא הוה יהיב ל' מתנתא, הרי"א¹⁴ אין זה באופן שהנייחא לנפשי' גורם את נתינת המתנה, שאז הרי זה כמו קיבול שכר, ולא מתנה, כי אם, שהנייחא לנפשי' פועל הסרת החסרון כו' שאז יכול לקבל את המתנה, אבל עצם נתינת המתנה היא מצד הנותן בלבד. וכן הוא בענין המתנה דתורה, שזהו"ע שבא מלמעלה, ואי אפשר להגיע לזה ע"י עבודת הנבראים, כיון שזהו"ע שלמעלה מגדר הנבראים לגמרי. והנה, בשלמא בנוגע לב' המדריגות דירושה ויגיעה שבתורה, מובן ששייך שישראל ע"י עבודתם יוסיפו שמחה בתורה, שהו"ע המשכת תוספת אור בתורה. דהנה, ענין הירושה שבתורה, כיון שזהו"ע ששייך לכל ישראל בדרך ממילא, הרי זה מורה שזוהי מדריגת התורה כפי שירדה כ"כ עד ששייכת לכל ישראל, ואין צורך אפילו בענין של יגיעה כלל. ובמדריגה זו מובן ששייך שיהי' חסרון ענין השמחה, וישראל ע"י עבודתם יוסיפו שמחה בתורה. וגם מדריגת התורה שבאה ע"י יגיעה, כיון שאפשר להגיע אלי' ע"י יגיעה, הרי זה מורה על ירידת התורה ממדריגתה, שלכן יכול האדם להשיגה ע"י יגיעתו. ולכן, גם במדריגה זו מובן ששייך שיהי' חסרון ענין השמחה, וישראל ע"י עבודתם יוסיפו שמחה בתורה. אבל במדריגת התורה כפי שהיא בבחי' מתנה, שהיא למעלה מגדר הנבראים לגמרי, ואינה שייכת כלל להמטה, לא בדרך ממילא (כירושה), וגם לא בדרך יגיעה, אינו מובן, איך שייך לומר שחסר בה ענין השמחה, והשמחה באה ע"י עבודתם של ישראל שהם משמחים את התורה.

(ב) **אך** הענין הוא¹⁵, דהנה כתיב¹⁶ כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, דמ"ש ולכבודי קאי על התורה, כמארז"ל¹⁷

שמחת תורה עטר"ת הנ"ל. וראה גם ד"ה להבין ענין שמחת תש"ה (סה"מ תש"ה ע' 69 ואילך). ד"ה הנ"ל תשי"ח (תו"מ חכ"א ע' 114 ואילך). תשל"ה (סה"מ תשל"ה ע' 255 ואילך).

16 ישע"י מג, ז.

17 אבות פ"ו, ג.

11 מגילה ו, ריש ע"ב.

12 נדרים לח, א. שמור"ר פמ"א, ו.

13 כ"ה בהמשך וככה שם פס"ח. ובכ"מ.

וראה גיטין נ, ב. ב"מ טז, א.

14 ראה המשך וככה שם. וראה גם

לקו"ש ח"ג ע' 117. וש"נ.

15 בהבא לקמן — ראה ד"ה להבין ענין

אין כבוד אלא תורה, ומ"ש כל הנקרא בשמי קאי על נש"י, וכמו שתרגם יונתן כל דא בדיל אבהתכון צדיקיא כו', שהם נקראים בשמו, היינו, שהם למעלה מבחי' שמו, וכמו בכל מקום שזה שנקרא בשם הוא למעלה מהשם עצמו. והענין בזה, דשמי הוא שם הוי', שכולל כל ד' עולמות אבי"ע, יו"ד באצילות, ה' בבריאה, ו' ביצירה, וה' אחרונה בעשי¹⁸. ובפרטיות יותר הרי זה כולל את כל עשר הספירות שבאצילות, יו"ד בחכמה, ה' בכינה, ו' בז"א, וה' אחרונה במלכות¹⁹. ואין זה בסתירה להאמור שד' האותיות הם כנגד ד' עולמות אבי"ע, כי, הע"ס דאצילות הם המקננים באבי"ע, אבא עילאה (יו"ד) מקננא באצילות²⁰, אימא עילאה (ה') בכורסי', שית ספירין (ז"א, ו') ביצירה (מט"ט²¹), ואופן (מלכות, ה' אחרונה) בעשי²². וענין זה הוא לא רק בעולם האצילות הפרטי, אלא גם בבחי' אצילות דכללות, לפני הצמצום, ישנו הענין דשם הוי'. ומ"ש כל הנקרא בשמי קאי על נשמות ישראל, שהם נקראים ונמשכים בשמי. וכיון ששמי הוא למטה ממה שנקרא ונמשך בשמי, נמצא, שנשמות ישראל הם למעלה משם הוי' כפי שהוא בעולם האצילות, ואפילו באצילות דכללות, הוא רק שם בלבד לגבי נשמות ישראל. והיינו, דאף שאצילות הוא מלשון אצלו וסמוך לו²³, ובפרט אצילות דכללות, מ"מ, יש בו גם הענין דהאצלה והפרשה²⁴, ולכן הרי זה רק בחי' שם בלבד לגבי נש"י שהם למעלה מבחי' זו. וזהו כל הנקרא בשמי, שנש"י הם הממשיכים בחי' השם, והיינו, לא מיבעי שם הוי' שיש בו פירוש [אם הפירוש דהוי' לשון מהווה²⁴, או הפירוש דהי' הוה ויהי' כאחד²⁵, שהוא למעלה מן הטבע], אלא אפילו שם הוי' שלמעלה מכל הפירושים ולמעלה מנקודות²⁶, הרי זה בחי' שם בלבד, שהוא אור וגילוי מן העצמות, והמשכתו היא ע"י נשמות ישראל שהם מושרשים בעצמותו ית', ולכן ביכלתם להמשיך בחינת השם גם בדרגא היותר נעלית.

ויש להביא ראי' לזה, ממה שארז"ל²⁷ במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים. דהנה, ענין ההמלכה שייך על גילוי אור, אם יהי' הגילוי כו',

22 תקו"ז תיקון וא"ו (כג, א).

23 ראה פרדס שם פ"א. ובכ"מ.

24 זח"ג רנז, סע"ב (ברע"מ). פרדס שער א (עשר ולא תשע) פ"ט. תניא שהיהוה"א רפ"ד.

25 זהר ופרדס שם. תניא שם פ"ז.

26 ראה ד"ה שויתי ה' לנגדי תמיד תש"כ (תו"מ חכ"ח ע' 124 ואילך). וש"נ.

27 רות רבה פ"ב, ג (בשינוי לשון קצת).

18 ראה עץ חיים שער מב (שער דרושי אבי"ע) פ"א. ועוד.

19 ראה עץ חיים שם פ"א-ב. שם שער ג (סדר אצילות למהרח"ו) פ"א. שערי קדושה להרח"ו ח"ג ש"א. תניא אגה"ת פ"ד.

20 ראה מק"מ לזח"ב רכ, ב. תו"א עה, א. ועוד. וראה סה"מ תרצ"ו ע' 119. וש"נ.

21 ראה פרדס שער טז (שער אבי"ע) פ"ד. ועוד.

והמלכה זו היא לא רק על גילוי האור שבשביל העולמות, אלא גם על גילוי האור כמו שהוא לעצמו, וגם כמו שהאור כלול בעצמותו, גם בזה שייך המלכה, דמאחר שזהו בחי' אור שאינו מציאות העצמות, הרי זה בחי' גילוי, ולמעלה כל גילוי הוא גילוי רצוני, וכל גילוי רצוני יש בו כוונה, ובמילא שייך בזה ענין ההמלכה. וכיון שההמלכה על כל ענין של גילוי אור היא בנשמותיהן של צדיקים, הרי מובן, שנשמות ישראל הם למעלה מכל ענין של גילוי אור, ולכן, כל ענין של אור, גם אור הכלול בעצמותו, הוא בבחי' שם בלבד לגבי נש"י, והמשכתו היא על ידם. והענין בזה, דהנה, כל ענין של אור, גם בחי' אור הכלול בעצמותו, מאחר שאינו העצמות ממש, שייך בו ענין הצמצום. וכדמוכח גם ממ"ש בתורה אור²⁸, שבמאור שהוא א"ס עצמו לא שייך צמצום ח"ו ולא העלם, ואדרבה המאור הוא בהתגלות, ומזה מוכח שבכל מדריגה של אור, גם במדריגה היותר נעלית שבאור, שייך ענין הצמצום. ומאחר שבאור שייך ענין של צמצום, הרי הוא מקור לעולמות, ויש בו איזה ענין של שינוי, וענין של פנימיות וחיצוניות. משא"כ נשמות ישראל מושרשים בעצמותו ית', ולכן כל ענין של אור הוא בבחי' שם בלבד לגבם, והמשכתו היא על ידם, שבהם היתה ההמלכה על גילוי האור.

ג) **והנה** כשם שנת"ל בענין האור (שמי), כן הוא גם בענין התורה (כבודי), שהרי התורה היא בבחינת אור, כמ"ש²⁹ עוטה אור כשלמה, דקאי על התורה³⁰, שהיא בבחי' אור בלבד. ובפרטיות יותר, הנה בתורה יש ענין החכמה, וענין האור. חכמה דתורה הו"ע שהתורה נמשלה למים³¹, שמים אין להם גוון ומשתנים לפי גוון הכלים, וכך גם החכמה שלמעלה שהיא למעלה מהשגה, ויכולה לבוא בכמה אופני השגות. ונוסף לזה ישנו גם האור דתורה, שהוא למעלה מהחכמה שבתורה. וישראל ממשכיכים בחי' האור דתורה בבחי' החכמה דתורה, ויתירה מזה, שממשיכים באור דתורה בחינת העצמות, שהרי ישראל מושרשים בהעצמות.

אמנם צריך להבין, מהו הטעם שהמשכת העצמות בתורה היא ע"י ישראל, והרי ידוע שגם התורה שרשה בעצמות א"ס ב"ה, ומהי המעלה דנשמות ישראל דוקא. אך הענין הוא, דהנה ידוע שתכלית הכוונה היא שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים³², היינו, שתהי' התגלות

(31) תענית ז, א.

(28) וירא יד, ריש ע"ב.

(32) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז.

(29) תהלים קד, ב.

(30) ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פו, א. צא, ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו.

ובכ"מ.

ב. ועוד.

העצמות למטה, שזהו ענין הדירה, וכמו דירת האדם עד"מ, שעצם ומהות האדם דר בהדירה, ולא רק ההתפשטות שלו, וכן הוא בענין הדירה לו ית', שהכוונה היא שתהי' התגלות עצמותו ית'³³, והתגלות העצמות תהי' בתחתונים דוקא. וכוונה זו נשלמת ע"י נשמות ישראל, להיות ששרשם מהעצמות, והמשכתן למטה היא באופן שנעשים בבחי' דבר בפני עצמו, כמשל הבן שהוא מציאות בפני עצמו. משא"כ התורה, אף שהיא מושרשת בעצמות, הרי המשכתה למטה היא באופן דאורייתא וקוב"ה כולא חד³⁴, היינו, שגם כפי שהיא נמשכת בתחתונים הרי היא בבחינת יחוד עם העצמות, והיא במרחק עצום (א' געוואלדיקן מרחק) מן התחתונים. ולכן ע"י התורה לא נשלמת הכוונה דדירה בתחתונים, כי הענין דדירה בתחתונים צריך להיות בבחי' פנימיות, ולא בבחי' מקיף. וכמו בדירת האדם שהוא דר בה בבחי' פנימיות. וכיון שהמשכת התורה למטה היא באופן שנשאת במרחק עצום מן התחתונים, אין זה ענין דדירה בתחתונים. ודוקא נשמות ישראל שהמשכתם למטה היא באופן שנעשים בבחי' דבר בפני עצמו, דאף שמושרשים בעצמותו ית', הנה המשכתם למטה היא באופן שנעשים דבר בפני עצמו, הנה על ידם נשלמת הכוונה דדירה בתחתונים.

ועפ"ז יובן הענין שישראל משמחים את התורה, היינו שממשיכים בה תוספת אור, כמשנת"ל שישראל ממשיכים בחכמה דתורה בחינת האור דתורה, ולמעלה מזה, שגם בבחינת האור דתורה ממשיכים הם בבחי' העצמות, והיינו, לפי שדוקא ישראל הם המשלימים את הכוונה דדירה בתחתונים.

(ד) **ובזה** יובן גם הטעם שהאופן שישראל משמחים את התורה הוא לא ע"י לימוד ויגיעה בתורה, אלא דוקא ע"י ניגונים וריקודים. ובהקדם הביאור במ"ש כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, דאף הפסיק הענין, והוא ההפסק למעליותא, שמורה על דרגא נעלית יותר מכל הדרגות שנימנו לפני³⁵, למעלה מבריאה ויצירה, ולמעלה גם מבחינת שמי, והו"ע גילוי העצמות, ועז"נ אף עשיתיו, שנמשך דוקא ע"י ענין העשי', כולל גם עשי' מלשון כפי³⁵, שזהו הענין דאתכפיא. וזהו גם ענין הניגונים

34) תניא פ"ד ורפכ"ג בשם הזהר. וראה זהר ח"א כד, א. ח"ב ס, א. תקו"ז ת"ו בתחילתו. לקו"ת נצבים מו, א. ועוד.
35) לקו"ת בחוקותי מח, א. ובכ"מ.

33) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"ב ע' תפט (ועם הגהות — אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תרפ). אוה"ת בלק ריש ע' תקצו. סה"מ תרל"ה ח"ב ע' שגג. המשך תרס"ו ס"ע ג. ועוד.

והריקודים דשמח"ת, כפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בהשיחה³⁶, שענין הריקודים (בשמחת תורה) הוא להרגיל את הגוף שיהנה מדבר מצוה, דטבע הגוף מצד עצמו הוא ליהנות מדברים גשמיים, וריקודים מייגיעים אותו, וענין הריקוד דשמחת תורה הוא, להרגיל את הגוף ליהנות מדבר מצוה, שזהו ענין העשי' והכפי', שעיי"ז מגיעים למדריגה היותר נעלית המרומזת בהריבוי דאף עשיתיו. וזהו גם מה שמבואר בכתבי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע³⁷ (ולע"ע לא מצאתי ענין זה בדא"ח אלא פעם אחת בלבד בכתבי אדמו"ר נ"ע), דאף שבכל השנה תלמוד גדול³⁸, הנה בחודש תשרי מעשה גדול, שבחודש תשרי עיקר העבודה היא בענין המעשה, גם מלשון כפי', אתכפיא. וזהו הטעם שאופן השמחה דשמח"ת הוא לא ע"י הלימוד, אלא ע"י ניגונים וריקודים, שזהו ענין העשי' והכפי' להרגיל את הגוף דוקא ליהנות ממעשה המצוה.

והענין בזה, דהנה, שלמות הענין שהגוף עצמו נהנה מדבר מצוה יהי' לעתיד לבוא, כאשר הגוף עצמו יקבל חיותו מאלקות, והנשמה תהא ניזונית מן הגוף³⁹, ולא כמו עכשיו שהגוף ניזון מן הנשמה. דהנה⁴⁰, לכאורה אינו מובן איך יהי' אז הגוף ניזון מאלקות, והרי ידוע שעיקר חיות הגוף הוא מן הנפש, וכמו בצומח שהצמיחה שבו היא מצד הנפש הצומחת, ואפילו בדומם קיומו הוא מצד הנפש שבו, ולכן איתא בכתבי האריז"ל⁴¹ שגם בדומם יש נפש המחי' ומקיים אותו, ובלעדי הנפש לא שייך ענין החיות, וכ"ש בחי ומדבר, ואיך אפשר שלע"ל יחי' הגוף מעצמו. וכפי שמצינו אפילו גבי משה שהי' בגופו למעלה וניזון מן הרוחניות, כמ"ש⁴² ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל גו', ומ"מ, מצינו במדרש⁴³ שהצטער מזה שלא אכל, והרי ענין הצער מורה על חסרון בחיות. וכן מצינו באל"י שלא אכל, שאז ניזון בכח האכילה שאכל לפני זה⁴⁴. וא"כ צריך ביאור איך לעת"ל יחי' הגוף

סה"מ תרח"ץ ע' ריט.
 (40) ראה סה"מ עטר"ת שם ע' לג. וראה גם המשך וככה שם פפ"ח ואילך (שם ס"ע תרטו ואילך). סה"מ תרח"ץ ע' ריד ואילך.
 (41) עץ חיים שער לט (שער מ"ן ומ"ד) דרוש ג'. וראה תניא שעהיוה"א פ"א.
 (42) תשא לר, כח.
 (43) ראה שמו"ר פמ"ז, ז.
 (44) ראה מלכים"א יט, ח.

36) שיחת שמח"ת תש"ה ס"ב — י"ל בקונטרס שמע"צ-שמח"ת שנה זו (נדפס בסה"מ תש"ט ע' עד. ולאח"ז בסה"ש תש"ה ע' 58).
 37) סד"ה אני לדודי עדר"ת (בהמשך תער"ב ח"א ע' תרכו).
 38) ראה קידושין מ, ב. ב"ק יז, א.
 39) ראה ד"ה אלה תולדות נח תרל"ז. המשך וככה תרל"ז פצ"א-צ"ב (סה"מ תרל"ז ח"א ע' רפג ואילך. ח"ב ע' תרכא ואילך).

מעצמו, ועד שגם הנשמה תהי' ניזונית מן הגוף. אך הענין הוא, שלע"ל תושלם הכוונה דדירה בתחתונים, שיהי' העצמות בתחתונים, ויתגלה בגוף מבחי' עצמות ומהות א"ס ב"ה, ולגבי עצמותו ית' אין חילוק בין הנשמה להגוף, וגם הגוף יכול לחיות מעצמו.

והנה אף שענין זה יהי' לעת"ל, הרי מעין זה ישנו בכל חודש תשרי, שאז העבודה היא בבחי' המעשה דוקא, שעי"ז נעשה המשכת העצמות, כנ"ל. ובפרטיות יותר, הנה התחלת ענין זה הוא בראש השנה, אלא שאז הוא בבחינת כיסוי והעלם, ונמשך בגלוי בחג הסוכות, כידוע⁴⁵ בענין בכסה ליום חגיגו⁴⁶, שהענינים שהם בהעלם וכיסוי בראש השנה נמשכים בהתגלות ביום חגיגו, חג הסוכות, אמנם, גם בחג הסוכות הגילוי הוא בבחי' מקיף, ובשמיני עצרת נמשך בפנימיות⁴⁷. אך גם בשמיני עצרת הרי זה בכלים סתומים, ודוקא בשמחת תורה נעשית ההמשכה בהתגלות. ולכן עיקר העבודה דמעשה היא בשמחת תורה, שישראל משמחים את התורה בריקודים וניגונים, ומשמחת תורה נמשך ומתגלה ענין זה על כל השנה כולה.

(47) ראה לקו"ת האזינו עז, ג. דרושים לשמע"צ צ, ג. ובכ"מ.

(45) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נד, ריש ע"ד. סידור (עם דא"ח) שער ר"ה רלה, ב. ועוד.
(46) תהלים פא, ד. ר"ה ח, סע"א ואילך.